Palveluntuottajien ja yrittäjien lausunto vuoden 2027 talousarvioesityksestä

Palveluntuottajien oli mahdollista antaa kommentteja TA27 esitykseen 6.10.-23.10.2026 avoimena olleen kyselyn kautta. Lisäksi kommentteja koottiin 19.10. pidetyssä palveluntuottajafoorumissa missä vt. hyvinvointialuejohtaja Lasse Leppä piti alustuksen talousarvioesityksestä ja vastasi myös kysymyksiin.

Lausunto kokoaa palveluntuottajafoorumin keskustelussa sekä kyselyssä esille nousseet palveluntuottajien ja yrittäjien näkemykset. Lausunnon on tarkistanut palveluntuottajafoorumin tukena toimivat palveluntuottajien edustajista koostuva työryhmä.

Palveluntuottajat pitävät talousarvioesityksen painotuksia rakenteelliseen uudistamiseen, kustannusvaikuttavuuteen, kumppanuuteen ja tiedolla johtamiseen kannatettavina. Avoimella, ennakoivalla ja tietoon perustuvalla yhteistyöllä voidaan löytää ratkaisuja, jotka tukevat samanaikaisesti asiakkaiden palveluja, palvelujärjestelmän toimivuutta, alueen elinvoimaa ja hyvinvointialueen talouden kestävyyttä. Strategisilla hankinnoilla ja kumppanuuksilla voidaan tukea rakennemuutoksen toteuttamista sekä tavoitella samanaikaisesti taloudellisia, toiminnallisia ja vaikuttavuushyötyjä.

Tuotantotapojen arvioinnin tulee olla avointa ja vertailukelpoista

Palveluntuottajien näkemyksissä korostuu tarve arvioida hyvinvointialueen omaa tuotantoa ja yksityistä palvelutuotantoa yhteismitallisesti. Tuotantotapa-analyysien kustannus- ja arviointiperusteiden tulee olla avoimia ja vertailukelpoisia. Tarkastelussa tulee huomioida kustannusten lisäksi palvelujen vaikuttavuus, asiakkaiden tarpeet ja palveluketjujen toimivuus. Palveluntuottajilla on myös valmiutta tuoda valmisteluun omaa kustannus-, vertailu- ja markkinatietoaan. Palveluntuottajien osallistuminen tuotantotapa-analyysien valmisteluun tukisi yhteisen tietopohjan muodostamista.

Kustannusvaikuttavuutta tulee tarkastella koko palveluketjun näkökulmasta

Talousarvion säästö- ja muutostoimenpiteiden vaikutuksia tulee arvioida yksittäisten palvelujen sijaan koko palveluketjun tasolla. Yhteen palveluun kohdistuvan säästön ei tule johtaa kustannusten kasvuun tai palvelutarpeen lisääntymiseen muualla palvelujärjestelmässä. Kustannusvaikuttavuuden arvioimiseksi tarvitaan hyvinvointialueen ja palveluntuottajien yhteisiä tavoitteita, mittareita ja tietopohjaa.

Vaikuttavuutta koskevien vaatimusten tulee olla yhdenmukaisia hyvinvointialueen omalle tuotannolle ja ulkoiselle palvelutuotannolle. Tämä tulee pystyä myös todentamaan hyvinvointialueen taholta.

Oikea-aikainen palvelu ja palvelujen jatkuvuus tukevat myös talouden kestävyyttä

Palveluntuottajat pitävät tärkeänä varhaisen tuen, ennaltaehkäisyn sekä palvelujen oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden vahvistamista. Taloudellisten tavoitteiden toteutumista tulee tarkastella suhteessa asiakkaiden palvelutarpeisiin ja pidemmän aikavälin vaikutuksiin. Riittämätön tai väärin kohdentunut tuki sekä palveluketjujen katkeaminen voivat lisätä myöhempää palvelutarvetta ja kustannuksia.

Muutokset edellyttävät ennakoivaa vuoropuhelua ja vaikutusten arviointia

Palveluntuottajien näkökulmasta talousarvion toimeenpanossa korostuvat päätöksenteon ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. Suunnitelluista muutoksista tarvitaan tietoa riittävän ajoissa, jotta niiden vaikutuksia asiakkaisiin, palveluntuottajiin, henkilöstöön, palvelujen jatkuvuuteen ja alueen elinvoimaan voidaan arvioida. Palveluntuottajat toivovat, että vuoropuhelu käynnistyy jo valmistelun aikana, jolloin eri vaihtoehtoihin ja niiden vaikutuksiin voidaan aidosti vaikuttaa. Myös pienten ja keskisuurten toimijoiden mahdollisuudet osallistua palvelutuotantoon ja kilpailutuksiin tulee huomioida.

Kumppanuus tulee viedä käytännön toimintatavoiksi

Palveluntuottajat pitävät kumppanuuden vahvistamista tärkeänä osana hyvinvointialueen palvelujen ja talouden uudistamista. Kumppanuuden tulee tarkoittaa käytännössä yhteisiä tavoitteita, avointa tiedonvaihtoa, yhteistä tiedolla johtamista sekä palveluntuottajien osaamisen hyödyntämistä valmistelussa ja palvelujen kehittämisessä. Palveluntuottajat ja yrittäjät ovat valmiita osallistumaan rakenteellisten uudistusten, tuotantotapa-analyysien, vaikuttavuusmittareiden ja uusien kumppanuusmallien valmisteluun.

Hyvänä esimerkkinä kumppanuuspohjaisesta toimintatavasta pidetään Keski-Suomen hyvinvointialueen alueellisia kotihoidon hankintoja, jotka sisältävät vertaiskehittämistä. Niissä yhdistyvät kustannusvaikuttavuuden, uudistumisen, kumppanuuden ja tiedolla johtamisen elementit, ja ne vahvistavat yhteistyötä asiakkaiden, hyvinvointialueen ja palveluntuottajakumppaneiden kesken. Vastaavia toimintamalleja olisi hyvä tarkastella soveltuvin osin myös muissa palveluissa.

Muita huomioita

Talousarviossa sote-palvelujen säästötavoitteet ja toimenpiteet vastuualueittain on esitetty melko ylätasolla, joten niitä on vaikea kommentoida ilman taustatietoja. Erityisesti terveydenhuollon säästötavoite on merkittävä ja sen saavuttamiseksi on suunniteltu lukumääräisesti paljon toimenpiteitä, mutta toimenpiteiden konkretia suhteessa tavoitteeseen jää epäselväksi.

Ikääntyneiden palveluissa säästöjen toteuttamisen mekanismi on kuvattu esityksessä konkreettisemmin, vaikka ikääntyneiden määrän kasvu on toki haastava lähtökohta.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa rakennemuutos (raskaat -> kevyet palvelut) on helposti tunnistettavissa, mutta säästöjen toteutumiseksi asiakasvirran on toki todella muututtava.